

„Hul noem mij in die regel Blikoortje,” was zijn antwoord, terwijl hij de huid met de veren een beetje op zijde schoof van zijn gezicht.

„Zo — Blikoortje,” meende ze met een grappig gebaar: „de naam is nederig genoeg! Ik wil je dan zeg, Blikoortje, dat jij moet gaan lig, en je bene intrek — zó — ja, zo is het goed — nu is jij sprekend een struisvogel!”

Blikoortje had een krachtige hulp gevonden in deze dochter van Kaapland, en dat deze dochter Blikoortje hielp, had twee voorname redenen.

In de eerste plaats had zij evenals elke wære vrouw een gevoel van medelijden met den vervolgte, en in de tweede plaats was zij in zo'n hevige mate pro-Boer, dat zij des Zondags nooit naar de kerk ging, of zij had de vijf kleuren der Afrikaanse vlag op haar hoed gespeld. Daarmee is nu niet gezegd, dat zij dit expres deed, om de Engelsen te plagen, maar de waarheid is het toch, dat zij een krachtige, strijdbare natuur had, en zeker voor geen man op zij ging. Een half uur, nadat de zonderlinge struisvogel zich had neergevlid in de schaduw van een gomboom, klepperde een Engelse patrouille het erf op van den Kaapsen boer. De aanvoerder verzekerde, dat de vluchteling — het was volgens zijn overtuiging een van de gevaarlijkste soort — hier moest zijn en nergens anders, en op de ontkenning van den boer zeide hij op barse toon: „Ja, ja, die verzekeringen kennen we wel; jullie heult met de Boeren, en ge zoudt ze helpen, als ge maar durfdet.”

Hij en zijn manschappen onderzochten het huis en keerden het ondersteboven, terwijl een der jongste soldaten het hof ging maken aan de bevallige Niena.

Doch Niena verachtte de Khaki's.

„Het zou je knapper staan, die ontvluchte te seek!” zei ze. „Ik heb hier wat beters gevonden,” vleide hij.

„Denk je dat?” zei ze met grote minachting, en ze keerde zich om.

De Engelse patrouille zocht intussen tevergeefs naar den vluchteling, en nauwelijks was ze weer vertrokken, of Blikoortje zat al weer onder de grote, lommerrijke linde. Tot de avond vertoefde hij onder het gastvrije dak van den Kaapsen wijnboer, en reisde dan, terwijl de praktische Niena met eigen hand zijn zakken had gevuld met proviand, voort naar het noorden.

Op die nachtelijke tocht echter, door de duistere, Afrikaanse wereld viel hem een nieuwe grootse gedachte in, en zoals dat hennepen touw, hangend langs de wand, van het transportschip, de lijn was geweest, waarlangs hij zich van boord der Engelse gevangenis had laten glijden, zo moest dit nieuwe plan de lijn vormen, waarlangs hij zich weer aan boord van een Boeren-kommando zou hijsen.

Bij het krieken van de morgen, toen de eerste lichtstreden zich uitstrekten over bos en veld, nam hij zijn notitieboekje, scheurde er de beschreven bladzijden uit, en begon met het potlood enige nieuwe bladzijden vol te krassen. Het schrijven ging hem vlug van de hand, maar Blikoortje bezat ook een scherp vernuft, terwijl hij bovendien als gewezen knecht van een paardekoper te Pieter-Maritzburg de nodige routine had verworven, om zijn nieuw plan uit te voeren.

Nu was ook alle vrees van ontdekt te worden als met een toverslag verdwenen, en de jonge Vrijstater verwonderde zich slechts, niet eerder op deze krijgslist te zijn gekomen. Hij liep in de houding van een burgemeester, die zijn gebied rondgaat, naar het naastbijgelegen dorp. En toen hij hier vernam, dat er op een half uur afstands een sterke Engelse observatie-post was geplaatst, zag hij er geen been in, er regelrecht op aan te sturen.

De militaire post bestond uit honderd soldaten, en op zijn

verzoek bracht een der schildwachten hem bij den bevelvoerenden, nog betrekkelijk jeugdigen kapitein, die onder een met kamperfoelie begroeide veranda bezig was met zijn tweede fles wijn.

Hij zat in een gemakkelijke schommelstoel behagelijk zijn dikke Manilla te roken, toen Blikoortje voor hem verscheen. Hij leek een goedhartige, rondborstige kerel, en de wijn maakte hem joviaal.

De kapitein keek op, even de wenkbrauwen fronsende, want het was toch niet prettig, in dit behagelijk voormiddaguur zo'n Kaapsen burger te ontvangen.

Hij kende dat soort. Zij waren eindeloos in hun klachten over ongepaste soldatenmanieren, en hun gezanik over vernielde afrasteringen van hun kampen kende hij reeds van buiten. Daarbij verzekerden zij onophoudelijk, door en door loyaal te zijn, terwijl hij in zijn ziel overtuigd was, dat zij de Engelsen alles toewensten behalve iets goeds.

„Wat had je?” vroeg de kapitein, den binnenkomende met een vluchtige blik opnemend.

„Mijn naam is Huber Crowberry — paardekoper, kapitein! Ik is bezig, paarde op te koop voor die Imperiale gouvernement, en neem nou die vrijheid, te vraag, of ik hier in die buurt zonder vrees voor die Boere mijn inkoop kan voortzet.”

De officier was toch blij, dat hij geen van die vervelende Kaapse individuen voor zich had, maar er rees een ander vermoeden bij hem op.

„Zo, Crowberry,” zei hij: „Huber Crowberry — wat deksels! die naam is mij niet onbekend!”

Hij keek den spreker wat scherper aan, en zeide dan: „Ga zitten!”

De jonge Vrijstater nam een stoel, en zette zich bij de tafel, recht tegenover den kapitein.

„Dus jij verklaart Crowberry te zijn?” vroeg de kapitein na een wijl.

„Natuurlijk, kapitein — Huber Crowberry.”

„Dan beginnen de doden weer op te staan,” hernam de officier met klem, een langzame trek aan zijn Manilla-sigaar doende.

Mijnheer Crowberry lachte even.

„Het zou die eerste geval nie zijn nie in deze oorlog, kapitein.”

„Hoe zo?”

„Het is nie de eerste keer nie, dat een springlevende werd dood verklaar.”

De opmerking was juist, en de officier begon weer sneller te dampen.

„Ik meende werkelijk, dat Crowberry onlangs bij een verkenning, die hij als vrijwilliger meemaakte, gesneuveld was.”

„Dan zou ik toch hier nie vóór jou zit nie, kapitein?”

De officier staakte even het roken, en zei dan met enige achterdocht: „Ik ken Crowberry niet van aanzien, maar ik moet u toch verklaren, dat gij er razend jong uitziet voor een paardekoper.”

„U ziet er ook nog jong uit, en zijt reeds kapitein.”

De officier werd aan de éne kant geprikkeld door de vrijpostige toon van dezen paardekoper, maar aan de andere kant streelde hem die opmerking toch, want er lag een kiese hulde in.

„Laat mij jou papieren eens zien,” zei de Engelsman, en Blikoortje haalde het document te voorschijn, dat hij evenals het notitieboekje uit zijn krijgsgevangenschap had gered.

Hij reikte het den Engelsman over.

Het behelsde een verklaring van het Britse gouvernement, waarbij houder dezes, Huber Crowberry, werd aangesteld

als paardekoper voor het Britse leger.

De officier zag bij de eerste oogopslag, dat het document echt was.

Het was ook echt; er was geen twijfel aan. Zelfs Blikoortje betwijfelde de echtheid niet, want hij had het papier met eigen hand uit de borstzak van den gesneuvelden Huber Crowberry genomen.

Deze Crowberry, die zich in zijn ijver voor het Engelse gezag niet tot het kopen van paarden had kunnen beperken, had in de Natalse veldtocht verscheiden verkenningen meegemaakt, en was bij zijn laatste verkenning op een Boerenpatrouille onder Louis Wessels gestoten en door een Mauserkogel gevallen.

Bij het vaststellen van de identiteit der gesneuvelden had Blikoortje de voorwerpen van waarde, op de lijken gevonden, aan het bevoegde gezag ter hand gesteld, opdat de nabestaanden ze later in ontvangst zouden kunnen nemen, maar met dit document en het notitieboekje, dat trouwens slechts de notering van de prijs der aangekochte paarden gold, had hij een uitzondering gemaakt.

Bij den kapitein was thans het laatste spoor van wantrouwen verdwenen, en toen Blikoortje hem ten overvloede het notitieboekje wilde laten zien, weerde hij dit met een handgebaar af.

„Laat maar zitten, mijnheer Crowberry! laat maar zitten — geheel overbodig — een glas wijn, mijnheer Crowberry? of liever een kop koffie? Goed, dan een kop koffie!”

Hij nam de tafelschel, en spoedig verscheen een Kafferbediende, die mijnheer Crowberry een kop koffie bracht. Het ijs was nu gebroken. De paardekoper vormde een der gewichtigste schakels in de Engelse cavalerie-formatie, en Blikoortje werd met grote onderscheiding behandeld.

Er ontwikkelde zich thans een druk en geanimeerd gesprek over de kansen van de oorlog, waarin de officier met grote

beslistheid beweerde, dat de tegenstand der Boeren volkomen ineen zou zakken, zo spoedig als de Britse vlag op het gouvernementsgebouw te Pretoria zou gehesen worden, terwijl mijnheer Crowberry meende, dat de Boeren ook na de bezetting van hun hoofdstad nog wel een beetje zouden tegenspartelen.

De officier had veel schik in den paardekoper. Hij vond den jongen man vol grappige, geestige invallen, en wilde gaarne de verzekering aannemen, dat mijnheer Crowberry met hand en tand de zaak van het recht was toegedaan, waaronder de kapitein natuurlijk het Engelse gezag verstonde.

„Ik had zoëven een gek idee,” zei hij op zijn joviale toon, de fles omhoog houdend, om te zien, hoever zij gevorderd was. „Ik had namelijk gister uit Kaapstad een telegram ontvangen — ik heb dat ding in mijn andere jas zitten — waarin mij werd opgedragen, een Afrikaansen vluchteling, die uit de Simonsbaai was ontsnapt, te helpen opsporen, en toen u zich als mijnheer Crowberry voorstelde, dacht ik in 't eerst aan een valse naam.”

„Dit lag voor die hand,” meende Blikoortje vol wijsgerige kalmte, met grote vrijmoedigheid nog een schepje suiker in de koffie werpend.

„Men zou op die manier echter zijn bondgenoten — want jullie paardekopers zijt onze trouwste bondgenoten, mijnheer Crowberry! — lelijk voor het hoofd stoten.”

„Natuurlijk,” lachte Blikoortje. „En aan wie zou zo'n misverstand ten goede kom, uitsluitend ten goede kom, kapitein? Watblief?”

„De Boeren natuurlijk!” zei de officier.

Hij dronk zijn glas leeg, en schonk onmiddellijk weer in. „Weet u, wat mij zo trof, toen ik u daar net voor die eerste keer zag, kapitein?” vroeg Blikoortje, den officier vol in het gezicht ziende.

„Nu, pak eens uit!” riep de officier, die vrolijk begon te worden.

„Uw sprekende gelijkenis met Louis Botha, die Transvaalse generaal, die ik vóór die oorlog baie keer heb ontmoet.”

De kapitein trok welgevallig aan zijn snorren, want hij had respect voor Louis Botha, en de frappante gelijkenis met dezen geduchten vijand streelde zijn ijdelheid niet weinig.

„Lijk ik dan zo sterk op hem, mijnheer Crowberry?”

„Als die éne druppel op die andere!” antwoordde de aangesprokene, zijn koffie met welbehagen drinkend, want dit was werkelijk koffie en geen slootwater, dat hij zo dikwijls had gedronken in de Boerenlagers.

Er volgde een tamelijk lange pauze, waarin de officier geducht zat te dampen. Dan wendde hij zich weer tot Blikoortje, die zijn hart blijkbaar had gestolen, en zei, de sigaar in de asbak leggend: „Wil ik u eens in vertrouwen wat zeggen, mijnheer Crowberry? Er is niet één Engels generaal, die in de schaduw van Louis Botha kan staan!”

„Ik is van 't zelfde gevoelen,” antwoordde mijnheer Crowberry met volle overtuiging.

De kapitein begon door te slaan en hernam: „Wat is generaal Buller? Een prul! Wat is generaal Roberts? een proclamatieheld! Wat is lord Methuen? Nu, mijnheer Crowberry! zeg eens eerlijk, zonder omwegen uw mening over dien lord, die in onze pers zo geweldig in de hoogte wordt gestoken!”

„Ik wou, dat ik die verstand had, die lord Methuen te kort kom,” antwoordde mijnheer Crowberry op bescheiden toon.

De kapitein schaterde het uit.

„Daar neem ik er nog ééntje op!” zei hij, weer een glas wijn naar binnen spoelend. Doch nu was de fles ook leeg.

„Waarom lach u toch zo?” vroeg mijnheer Crowberry met grote belangstelling.

„Omdat u zich zo diplomatiek uitdrukt, mijnheer Crowberry! O, 't is onbetaalbaar, 't is uniek, 't is enig! Maar ik ken die diplomatieke fijnheden niet, mijnheer Crowberry”!

„Wat weerga! ik spreek als een rondborstig Engels soldaat, mijnheer Crowberry, en verklaar u, dat lord Methuen te dom is om te begrijpen, dat hij veel te stom is voor bevelhebber van een legerdivisie.”

Blikoortje had er bepaald verdriet van, dat het gesprek thans plotseling staakte, want het werd zeer belangwekkend voor zijn Vrijstaatse oren, maar er was niets aan te doen. Een ordonnans was binnengetreten, en de officier moest voor dienstzaken uit.

Op hartelijke wijze nam de kapitein afscheid.

„Nu, mijnheer Crowberry,” zei hij, den Vrijstater stevig de hand drukkend: „het heeft me dol veel plezier gedaan, met u kennis te hebben gemaakt. Tot weerziens dan!”

„En is het hier veilig in die buurt? Zijn er geen Boeren kapitein?”

„Boeren, mijnheer Crowberry? Wees gerust — hier zijn geen Boeren! Waar ik ben, heerst rust; de Boeren hebben de dood aan mij gezien, want ik ken hun oorlogsmethode door en door, en ben hun te slim af. Laat ik u nog één goede raad geven, mijnheer Crowberry; koop geen gemene knollen, en kijk niet op een paar pond — de goudvelden zijn er goed voor!”

Die raad nam de paardekoopman ter harte. Nog diezelfde namiddag sloot hij contracten met twintig paardeneigenaars in de omtrek, noteerde alles nauwkeurig in zijn notitieboekje, en besteedde zulke hoge prijzen, dat de verkopers hem wel op de handen hadden willen dragen. Over acht dagen moest de levering der paarden op een bepaalde

plaats geschieden, en de betaling zou natuurlijk contant zijn.

Die nacht sliep Blikoortje op kosten der Britse regering in het beste hotel van het dorp: in een vertrek, dat vlak aan de mooie kamer grensde, waar dezelfde nacht een Engels generaal vertoefde.

De volgende dag reisde Huber Crowberry per spoor tot aan Grasper, verliet hier de trein en trok de Vrijstaat in.

De Engelsen waarschuwden hem, voorzichtig te zijn, want er waren berichten, dat het pas tot rust gebrachte zuiden van de Vrijstaat door enige gezanten van den afgezetten President Steyn in nieuwe beroering werd gebracht, maar hij stoorde zich weinig aan die waarschuwing, en nauwelijks een dag later ontvingen de Engelsen de tijding, dat een nieuwe zendeling van Steyn de Vrijstaat was binnengedrongen, om op de brutaalste manier recruten te werven voor een nieuw Boerenkommando.

Die nieuwe afgezant was Blikoortje, alias Huber Crowberry

Het was laat, toen Blikoortje zijn verhaal uit had. De krekels zongen luider achter het uitgedoofde fornuis, en de maan blonk opnieuw aan het azuren gewelf.

De manschappen zochten nu hun rustplaatsen op, en spoedig lag de hoeve in stille, diepe vrede. Doch midden in de nacht bereikte Vader Bezuidenhout met zijn klompje burgers de sluimerende hoeve, en de volgende morgen gaf hij aan veldkornet Wessels de instructies over, die een bijzondere rapportganger van President Steyn had overgebracht.

Zij behelsden de order, ten spoedigste terug te keren naar het noorden.

6. DIENENDE LIEFDE

De pleegzuster staat in de operatiekamer, die helder wordt verlicht door de vrolijke voormiddagzon, als op een baar een Vrijstaats veldkornet wordt binnengedragen.

Op het eerste ogenblik is zij onthutst door de sprekende gelijkenis van dit bleek maar vastberaden gelaat met dat van Albert Viljoen, die op de Spionkop zijn heldenleven had gegeven voor vrijheid en recht, en nu zij verneemt, dat deze gewonde een twee jaren oudere broeder is, verwondert zij zich niet meer. Het is dezelfde zwarte baard — diezelfde donkere ogen — datzelfde voorhoofd van graniet, maar de mond toont iets groter en de neus is stomper.

„Schot door die enkel,” rapporteert hij zelf met vaste stem aan den Nederlandsen dokter, die aanwezig is.

Gisteravond heeft hij bij een verkenning, ver het zuiden in, het ongeluk opgelopen, en hoe de man in staat is geweest, bij het hevige bloedverlies zoveel mijlen ver in het zadel af te leggen, blijft een raadsel. Hij heeft onderweg met eigen hand de vermorzelde voet verbonden met een linnen zwachtel, vastgesnoerd door een onbeholpen, stroeve leren riem. Zo is hij er dan gekomen, en daar ligt hij op de baar, veldkornet Hans Viljoen.

De dokter is een voortvarend man, en op zijn wenk roept de zuster onmiddellijk twee verplegers.

Hij snijdt met een mes de leren riem door, die wel in een ijzeren knoop schijnt te liggen, en verwijdert met vlugge,

vaardige hand de van bloed en vlees saamgekleefde zwachtel.

Nu wordt de voet zichtbaar: een klomp uiteengereten vlees; een pap van uiteengerukte spieren, afzigtelijk om aan te zien.

„Van een vuile lyddietbom,” zegt de veldkornet, terwijl zijn oog met de stoïcijnse kalmte van een Romein op de glibberige massa rust.

De dokter kijkt zeer ernstig.

„De voet moet er af, veldkornet.”

„Ik dach dit wel, dokter!”

„Willen wij het dadelijk doen, of wilt ge eerst wat rust nemen, veldkornet?”

„Hoe eerder er af, hoe beter, geloof ik.”

„Ge hebt gelijk.”

De zuster is met de twee verplegers thans binnengetreden, en op een zwijgend handgebaar van den dokter wordt Hans Viljoen met een vlugge beweging op een matras op de amputatietafel uitgestrekt.

De dokter wijst, de chloroformkap uit de kast halend, aan de helpers met een tweede gebaar hun plaats, en de zuster neemt de voet.

„Is jij Truida Uys?” vraagt de veldkornet.

't Is onbegrijpelijk, dat een man, die op het punt staat, voor altoos verminkt te worden, nog moed heeft, aan andere dingen te denken. En als Truida zijn vraag bevestigt, heeft hij een nieuwe vraag: „Waar is Louis Wessels nu?”

„Ik weet dit nie,” antwoordt ze; „ik geloof in die zuide, in die buurt van die Oranje-rivier.”

De dokter heeft intussen de kap genomen, om ze voor het gelaat van den veldkornet te schuiven, maar de Vrijstater duwt het masker met een forse beweging op zij.

„Maar veldkornet!” roept de dokter.

„Ik wil geen kap nie; ik wil geen masker nie, dokter,” is het besliste antwoord.

En als de Vrijstater onbuigbaar blijft, is de dokter wel genoodzaakt, zich in het zeldzaam geval te schikken.

„In vredesnaam dan maar!” zegt hij, ofschoon het hem niet aangenaam is.

Het rechterbeen, waaraan de vermorzelde voet zwabbert, wordt nu geheel ontbloot, terwijl de slagaders aan de wortel der dij door stevige elastieken banden worden dichtgedrukt.

De gespierdste der verplegers moet dit rechterbeen vasthouden, terwijl de andere voor het linker heeft te zorgen. Truida staat aan het voeteneinde; de vermorzelde voet rust in haar beide handen.

De dokter is een man van weinig woorden, en met bijna angstwekkende spoed neemt hij zijn maatregelen, terwijl de ogen van den gekwetste met kalme vastberadenheid zijn bewegingen volgen.

De hand van den dokter heeft reeds het vreselijke amputatiemes omklemd. Het schittert en fonkelt met huiveringwekkende glans in het gouden zonlicht — het dorst naar bloed.

Hij onderzoekt nog eens, voor de laatste keer, het been.

„Toch onder de knie, dokter?”

„Natuurlijk, veldkornet — onder de knie!”

„Dan is dit goed; ik het nog een grote rekening met die Khaki's!”

Hij zegt dit zo koelbloedig, alsof hij een morgenwandeling gaat doen, en toch zweeft het huiveringwekkend amputatiemes boven hem.

„We zullen hem hier nemen,” meent de dokter, tegen een bepaald punt boven de verbrijzelde enkel tikkend.

„Neem het maar nie te krap nie, dokter,” zegt de veldkornet; „het komt er op een paar duim nie aan nie!”

Maar de dokter, die zich anders verbazen zou, hoort thans die woorden nauwelijks, want het werk, dat verricht zal worden, eist den vollen man.

Hij klemt het vreselijk wapen vaster; het schijnt vuur te spatten, en met een vlugge, vaardige cirkelsnede deelt hij de huid — vijf centimeter beneden het punt, waar het been zal worden afgezaagd. Dan maakt hij de huid los van het rauwe vlees, en stroopt ze met een krachtige ruk op, zoals de huid van een aal wordt afgestroopt.

De huid is nu opgestroopt tot vlak boven het punt, waar het been zal worden afgezet.

De gekwetste ligt onbewegelijk, en zijn ogen volgen zwijgend de bewegingen van den operateur.

Truida's ogen rusten op den veldkornet, en zijn vermorzelde voet ligt in haar handen. Doch haar ziel strekt zich uit naar boven, naar de eeuwige Fonteynen der kracht, en zij smeekt tot God om sterkte voor dezen dapperen vaderlander.

Niemand spreekt een woord. Maar de dokter neemt het amputatiemes opnieuw in zijn sterke, gespierde hand, en het blanke lemmet flikkert als een opvlammende bliksemstraal in de glans der zon.

Uit de brede borst van den Vrijstater gaat een zucht, en als een zucht gaat het vlijmscherpe, harde staal door het rauwe vlees.

Het is de meesterlijke cirkelsnede geweest, die het vlees heeft gescheiden tot op het been.

De dokter kijkt even op uit zijn gebukte houding.

Een ondeelbaar ogenblik rusten zijn ogen in die van den Vrijstater, en zijn hart klopt hoger bij de gedachte, dat een zoon van de Nederlandse stam met zulk een heldenmoed en bij volle zinnen de zware operatie doorstaat.

Maar nu hij de zaag grijpt, wendt de Vrijstater zijn ogen

af. Hij wendt ze naar boven, en hij is niet de enige, die hier met gesloten lippen bidt.

Een paar bonte vlinders vliegen op van het raam, en fladderen vrolijk rond in de gouden glans der zon, maar niemand, die ze ziet.

En de zaag daalt neer; haar tanden flitsen als dolken; een vaal bleek trekt over het gelaat van den ijzeren Vrijstater, en uit zijn brede borst komt een gesteun als het gebrul van den leeuw in zijn doodsstrijd.

Maar de zaag heeft reeds haar taak volbracht. Haar kras-send geluid is verstomd, en over het gefolterd lichaam van den zwaarverminkte, die de tanden der zaag heeft gevoeld in het merg van zijn gebeente, verheft zich zijn heldenmoed in triumferende kracht.

De vermorzelde voet met een stomp van het been rust in Truida's handen — zwaar als lood

Vlug slaat de dokter de opgestroopte huid over het ingekorte been van den gekwetste heen, legt een stevig verband, en zegt dan, met een warmer toon dan gewoonlijk: „Ik wens u geluk met de goed geslaagde amputatie, veldkornet!”

„Is alles gebeur?” vraagt de verminkte.

„Alles, veldkornet!”

„Dan dank ik jou, dokter — je weet er aardig doorheen te kluif. Jij is immers een Hollander?”

„Ja,” zegt de dokter: „maar thans ben ik uw kommandant, hoor, en ik schrijf u volstrekte rust voor.”

Hij wenkt de oppassers. Zij nemen de matras, waarop de veldkornet ligt, voorzichtig op, en dragen hem naar een luchtige zaal van het hospitaal.

* * *

Truida Uys staat midden in een der hospitaalzalen.

De veldkornet, wien daar straks de voet is afgezet, ligt in een andere zaal in een rustige, diepe slaap, zonder koortsen.

Op haar verzoek is Truida naar hier, naar dit Vrijstaatse dorp verplaatst, nadat zij enige maanden als verpleegster van het Rode Kruis in de omtrek van Ladysmith bijstand heeft verleend. Zo staat zij daar dan midden in de zaal — tussen de zieken en de gewonden in — en kijkt even op van haar werkkring, die al de krachten van ziel en lichaam eist.

Zij gaat voor een der wijdgeopende ramen staan, en haar vriendelijke ogen staren naar buiten.

Het is wel een aardig dorp. Het is niet groots maar lief, en schilderachtig strekt het zich uit langs de hoge oevers der kleine rivier.

De oevers zijn dicht begroeid. Men vindt er de mimosastruik en de treurwilg, en die treurwilg, hier ingevoerd uit Holland, is een heenwijzing, dat dit land behoort aan de nakomelingschap van Holland. Ook tiert er de sierlijke katdoornheester met haar grillig gevormde takken, haar mooie, gevederde bladeren en haar lange, witte doornen, terwijl verder de oever op de eucalyptus groeit.

Maar de groepering van bomen, struiken en bloemen is geheel aan de natuur overgelaten. Er heerst een bevallige wanorde; in de schaduw der treurwilgen ruist het gepluimde riet.

De eigenlijke kom van het dorp ligt verderop, en is, evenals de meeste Zuidafrikaanse dorpen, aangelegd volgens het rechthoekig stelsel: een brede hoofdstraat en een paar evenwijdig lopende smallere zijstraten, die alle rechthoekig gesneden worden door een aantal dwarsstraten. Op het kerkplein staat de lage, met zink gedekte kerk, en op het ruime marktplein vindt men de overdekte afslag.

De verpleegster wendt zich naar de deur, want er zijn bezoekers in aantocht, bestaande uit een Boerenhuisgezin: vader, moeder, zoon en twee dochters.

Oom heeft reeds een grijzende baard, en tante's gezicht is diepweggedoken in de witte kap. De zoon heeft nog „jong hoenderhaar,” zoals de Boeren dat noemen, en de meisjes, „de nooitjes,” versierd met witte dressen, kijken van uit de blauwe kap vol nieuwsgierigheid deze nieuwe wereld in.

Zij komen naar de gewonden kijken, en Oom vraagt aan de verpleegster:

„Niggie, is hier gewonde?”

„Ja Oom, hier is gewonde.”

„Is daar Villiers?”

„Nee, Oom!”

„Is daar die lange Kloppers?”

„Nee, Oom.”

„Is er Kruger dan?”

„Ja, er is iemand, die Kruger heet.”

„Is het Koos Kruger?”

„Nee, zo heet hij nie.”

„Is hij altemets die schoonvader van die jonge Viljoen?”

„Dat weet ik rechtig nie, Oom!”

De nooitjes trekken intussen haar moeder naar een krib, waar een gewonde ligt met verbijzeld been, die glimlachend de versnaperingen aanvaardt, hem door de vriendelijke meisjes aangereikt.

De vraaggrage oom heeft zich thans bij haar gevoegd, en samen wandelen ze de zaal door. De verpleegster duldt het, omdat er geen andere bezoekers zijn, en een paar nieuwe gezichten aan de lijders enige afleiding kunnen bezorgen. Doch overigens houdt zij zich streng aan de regel, alle bezoekers te weren, die geen bijzondere familieleden of vrienden hebben op de zaal.

In de vestibule wacht haar een nieuwe groep bezoekers.

„Niggie, mag ons nie een beetje kom kijk nie, om te zien, of er van ons gewonde is?”

„Hier hang die lijs van die gewonde; kijkt maar, of er iemand op staat van jou familie of vriende, en dan sal ik jou binnen laat.”

„Nee, ons wil hul zelf zien, Niggie,” zegt de tante op stellige toon.

„Maar dat gaat nie, Tante,” antwoordt de verpleegster op even stellige toon.

Tante wendt zich verontwaardigd tot Oom, en Oom zegt schouderophalend: „Och, hulle is maar Hollanders; hulle denk, ons Afrikaners geef nie om mense nie.”

„Ja,” herneemt Tante zuchtend: „’t lijkt mij, dat ons soo maar altijd onder die vreemde nasies sal moet buig.”

Er komt een nieuwe bezoeker. Het is een tengere jongen van hoogstens dertien jaren met magere, bleke wangen.

Hij kijkt de verpleegster aan met zijn smekende ogen en zegt: „Zuster, is mijn boetie nie hier nie? Hij moet baie swaar gewond zijn.”

En hij noemt de naam.

„Ga met mij mede,” zegt de verpleegster vriendelijk, en zij neemt hem mee naar een klein kantoor. Daar reikt zij den jongen een stoel, en zet zich bij hem neer.

„’t Is met jou broer heel erg,” zegt zij ernstig.

„Heel erg, Zuster?”

„Heel erg, Neef — hoe gaat het met jou moeder?”

„Zij het gisteravond gehoor, dat Dirk swaar gewond is, en zij het mij hierheen gezend, want moeder is baie ziek.”

De jongen heeft een lange, Zondagse jas aan; de mouwen zijn veel te lang, daar de zorgzame moeder bij het kopen op de groei van haar kind heeft gerekend.

De handen komen thans bevend uit die lange mouwen te voorschijn, en die bevende handen nemen de hand der verpleegster, en over de sidderende lippen komt de vraag: „Is hij dood, Zuster? is boetie Dirk dood?”

„Ja, mijn jongen,” zegt zij: „hij is eergister heengegaan. Hij is in de dood gegaan voor vrijheid en recht!”

Er gaat een zenuwachtige trilling door het tengere lichaam van den jongen, alsof het wordt geschokt door een wrede electriche stroom, en grote tranen biggelen over zijn bleke wangen.

Hij wist zich met de onbeholpen mouwen de tranen uit de ogen, en zijn smekende blik rust op de verpleegster.

„Het Dirk nog iets gezegd? Het hij zwaar geleên?”

De verpleegster vertelt van Dirks laatste dagen. Zij vertelt niet alles — waarom zal zij verhalen, dat Dirk, die een schot door de maag had gekregen, dikwijls lag te krimpen van onduldbare pijn? hoe hij het soms uitschreeuwde en uitgilde evenals de ongelukkige, die aan de folterpaal is vastgeklonken?

Neen, zulke dingen zegt zij niet; die verzwijgt ze, die verbergt ze. Maar het andere, wat zij weet, en met luisterend oor heeft opgevangen van de lippen des stervenden, en wat de overblijvenden kan troosten, dat zegt ze.

Want zij heeft een teder gemoed, een gevoelig hart, een waarlijk, medelijdende ziel, die Truida Uys. En dezelfde hand, die den Engelsen wachtmeester in de buurt van Elandslaagte neerschoot, omdat hij het leven van Louis Wessels bedreigde, verbindt de wonden zoals geen andere hand, en troost de bedroefden zoals geen andere mond.

„Schrei maar uit, mijn jongen,” zegt ze: „dat geeft ruimte!”

Zij weet het bij eigen ervaring.

En dan vertelt ze van den overledene: van zijn laatste dagen, van zijn laatste uren; van de angsten des doods, die

hem beknelden, en hoe de Heer Jezus en Gods oneindige genade hem deden triumferen over den koning der verschrikkingen.

Zij neemt uit een lessenaar een beschreven papier.

„Hier,” zegt ze tot den jongen; „in dit briefje heeft Dirk van je moeder en jou — jij zijt immers zijn enige broeder? — afscheid genomen. Het zal voor je moeder een grote troost wezen in haar droefheid.”

De jongen vouwt het briefje open, en het beeft in zijn handen.

„Innig geliefde Moeder en zeer geliefde Broeder!” zo leest hij. „Ik ga naar die eeuwig Vaderhuis, en zeg u hartelijk vaarwel. Ik heb die goede strijd gestreden, en sterf in die verdediging van die regte van ons volk. Mijn zonde is mij vergeef, want Christus is voor mij gestorve. Ik heb veel pijn gehad, lieve Moeder, maar die pijn is nou over, en die Heer het alles wel gemaakt. Aan mijn dokter en mijn verpleegster denk ik met grote, innige dankbaarheid. Ik lig nu maar te wag op die hemelse Veerman, die mij zal overhaal over die Doodsjordan. Vaarwel, lieve Moeder! Meer dan eens heb ik u verdriet gedaan — vergeef het mij! Vaarwel, Piet — beste boetie! Zorg voor jou moeder, en zoek die Heer in jou jonge jare, terwijl Hij te vinden is!

Zo teken ik dan in leve en sterve

Uw innig liefhebbende Zoon en Broeder
Dirk Labuchagne.”

Piet heeft de brief gelezen, en vouwt hem langzaam dicht. Zijn wangen zijn nog bleker dan zoëven, en hij rijst langzaam overeind.

„Waar is Dirk begraaf?” vraagt hij, en de verpleegster wijst hem de plek.

En dan gaat hij heen — de onbeholpen mouwen strijken over de schreiende ogen — naar de dodenakker.

Er is nieuw bezoek gekomen — oom, tante en een klein dochterke.

„Middag Niggie!”

„Middag — wat zoek julle?”

„Ik zoek mijn zoon,” zegt Oom op besliste toon; „hij is zwaar gewond.”

„Present!” roept een heldere vrolijke stem uit een krib.

„Zo — is jij daar, Kasper? Hoe maak je 't, jongen?”

„Zo gezond als een hoen, Vader; een schram van die vel — 't het niks nie te beteken nie. En is u daar ook, Moeder? En Teuntje? Nu, dat vin ik uitstekend, hoor!” De familie zet zich neer bij den gewonde, en blijft er een half uur zitten praten.

„Ik denk, Oom, dat het nu tijd van vertrek sal word,” zegt de zuster.

„Toch nie, Niggie — ons blijf hier die gehele dag. Ik moet mijn gewond zoontje oppas.”

Het gewonde zoontje schatert het uit van plezier.

„Daar is die dokter voor en ik, Oom!”

„Nee, Niggie — die Kommandant-generaal het ons permissie geef, om hier te blijf.”

Maar Truida kent haar plicht en herneemt: „Daar kan niks van kom nie. As hier al die bezoekers wil blijf, dan zou ons die gewonde naar buiten moet breng.”

Oom staat dan toch langzaam op.

„Julle Hollanders is maar lastige mensen.”

„Ik is geen Hollander nie, Oom, maar dit is een Hollandse ambulance,” zegt de verpleegster.

„Ja, ja, — dat weet ons wel,” meent Oom, met vrouw en dochter vertrekkend.

„En waar zijn die Khaki's?” roept de gewonde zijn vader nog na.

„Al te Bloemfontein,” roept de vader grimmig.

„Zo — te Bloemfontein! Wag maar — as ik weer fluks is, dan zal hul 't gewaar word!”

En de overmoedige gewonde, die trouwens maar een onbetekenende vleeswond heeft aan de arm, lacht hardop. De dokter is nu gekomen, en de verpleegster verwijdert zich. En als zij terugkeert, is de dag reeds gedaald, en de lampen branden.

Truida gaat langzaam langs de kribben. Hier plooit zij een kussen recht; ginds schikt zij een deken goed.

Uit de hoek roept een stem om water; zij brengt het. Het is een van de ernstigste patiënten; zijn hersens waren door een bomscherf zo goed als blootgelegd, maar de nieuwe chirurgie schijnt een wonder aan hem te hebben gedaan, en er is alle hoop op herstel.

Twee kribben verder ligt de spraakzaamste patiënt van het gehele hospitaal, en er is haast bovenmenselijk geduld voor nodig, om naar zijn woordenstroom te luisteren.

„Weet je, wat goed is tegen die stank van die gemene lyddietboms, Zuster? Een teug azijn — niks, dat beter help nie! . . . Ik moet zo baie hoest, Zuster, dat die longen toetrek — geef mij een glas suikerwater, Zuster! Zo, dankie! Ach Zuster, al mijn kostbare huismiddeltjes is in die lager bij Ladysmith verloor gegaan; krampdruppels, levenselixer, Haarlemmerolie — o, 't is verschrikkelijk! Weet je, wat goed is bij inflammatie, Zuster? Rol je in die vers afgestroopte huid van een roodbonte bul, en je is zo maar subiet gezond.”

Hij zwijgt een ogenblik, om dan voort te gaan: „Waarom

word ons mense door die dokters toch slap gemaak, Zuster?"

De Boeren bedoelen met „slapmaken” chloroformereren, evenals zij met „kluiven” opereren bedoelen.

„Dan voel hul geen pijn nie bij die operatie, Neef.”

„Zo — maar die gekluif is toch maar een groot gezanik. De meeste wonde genees door een blad tabak er op te leg, en als dat nòg nie help nie, dan leg je er nog een pleister wagensmeer overheen.”

„Mens!” zegt Truida, griezelen van die afschuwelijke middelen.

„Ach Zuster!” klaagt hij: „daar krijg ik weer die kramp in die maag, en die maag werk baie naar boven toe!”

„Die maagkramp moet jou nie verwonder nie,” zegt zijn buurman, die een schot door de schouder heeft gehad: „want Neef het in der tijd een hele homoeopathische apotheek doorgeslik.”

„Wat?” zegt Truida, en de vroegere schalk speelt een ogenblik weer om haar lippen: „is dat waar, Neef?”

„Ik sal jou wat vertel,” antwoordt de praatboer. „Ik had een verschrikkelijke pijn in die rug en die niere, en heb toen een kistje homoeopathische huismiddelen meegebring uit Pretoria: een kistje met acht en twintig flesjes, gevul met witte korreltjes. Ik kreeg er een boek bij, maar ik kon er nie uit wijs word nie, en mijn buurman raadde mij aan, om die flesjes één voor één te probeer — dan kon ik in geen geval die rechte middel nie overslaan nie.”

„Een goede raad,” meent Truida met een lachend gelaat; „als je nou maar bij nummer één is begonnen!”

„Dat heb ik gedaan,” zegt Neef met klem.

„En hoeveel nam je per dag?”

„Hoeveel? Natuurlijk een flesje per dag, Zuster, en in dertig dage was het kistje op, want ik had twee dage gestaak wegens miserabeligheid.”

„Eén flesje per dag!” roept Truida met ware ontzetting;
„en daaronder een flesje arsenicum — rattekruid!”
„En nog nie dood gegaan nie,” meent de buurman van
den praatboer: — „o Zuster, hij het een maag als een
rhinoceros!”

Zij wordt aan een volgende krib geroepen.

Een huisvader, wiens rechterarm is verbrijzeld door een
dumdumkogel, verzoekt aan Truida, een brief voor hem
te schrijven aan zijn vrouw en kinderen. En Truida doet
het. Zij neemt een schrijftafeltje met het nodige gereedschap
en begint te schrijven, wat de gewonde haar voorzegt.

Zij zit daar, met de rug naar de deur, zonder het te be-
merken, dat de deur voorzichtig wordt geopend, en iemand
geruisloos binnentreedt, om vlak tegen de muur, bij de
deur te blijven staan, de ogen onafgewend op de zuster
gericht.

Truida staat thans op, om een koortslijder, die dorst heeft,
water te brengen, en de vreemdeling treedt dieper in de
schaduw.

En als de koortslijder is geholpen, zet zij de brief voort.
Zij wordt opnieuw geroepen, en de gewonde huisvader
begint al een beetje ongeduldig te worden. Maar zij blijft
met onverstoorbaar geduld haar liefdeplicht vervullen, en
de brief is eerst voltooid, nadat hij nègen keren is onder-
broken.

Opnieuw gaat zij door de zaal; zij schuift de kussens goed,
en legt de dekens recht. Zij troost de klagenden: zij beurt
de moedelozen op, en voor meer dan één gewonde is haar
verschijning liefelijk als die van een engel Gods . . .

De rijzige man in de schaduw heeft moeite, zijn zelfbe-
heersing te bewaren, en hij legt de hand op de bandelier,
op de borst, om zijn beweging meester te worden.

De verpleegster zet haar arbeid voort, en thans knielt zij

neer bij een zwaargewonde, die een schot door de longen heeft.

„Bidden,” fluistert hij: „bidden, Zuster!”

De verpleegster knielt bij hem neder, en de vreemdeling hoort haar gebed, al wordt het zacht gesproken, want hij kent haar stem.

Dan zet de verpleegster zich neer bij het tafeltje, en stut het hoofd, want zij is moede. En het licht der brandende lampen valt op haar beeldschoon gelaat, gewijd en verheerlijkt door de majesteit der dienende christelijke liefde. Daarop bukt ze zich, om een nieuwe brief te schrijven, terwijl de vreemdeling uit de diepe schaduw te voorschijn treedt.

Hij doet het langzaam en voorzichtig, en de briefschrijfster merkt het niet. En niemand bemerkt het, want de lichtgewonden slapen reeds, terwijl de zwaargewonden en de koortslidders te ziek zijn, om van hun omgeving notitie te nemen.

Hij maakt een omweg, en langs een omweg komt hij achter de stoel der briefschrijfster te staan.

En hij leest van het blad, waarover haar pen heen gaat: „Ik weet nie, Louis, of ons elkander ooit sal weerzien, ja ik weet nie eens nie, of jij die brief ooit in hande sal krijg. Ach, ik beef voor jou dierbaar leven — God weet het! — en mijn grote liefde zou jou wil dek als met een onoverwinnelijk skild. Ik is dikwijls bedroefd — bedroefd om jouentwil, Louis — versta jij dat?”

„Ja, ik versta dit,” fluistert een stem dicht aan haar oor. En de hand op haar schouder leggend, fluistert diezelfde stem: „Truida, liefste!”

Zij echter rijst op, en zich omkerend, zegt zij met een gesmoorde kreet: „Louis Wessels — zon van mijn leven!”

7. VAARWEL

De kleine krijgsmacht van Louis Wessels was er dan toch maar weer doorgeglijpt, en de jonge jager had, door Blikoortje, Tromp en anderen op krachtige wijze gesteund, zijn buitengewone talenten als Verkenner bewezen. Dwars door de Engelse linies heen had hij veilig zijn manschappen gevoerd, terwijl hij onderweg nog zo voorspoedig was geweest, vijf Khaki's met een kar vol Engelse proclamaties te overrompelen.

De soldaten hadden een onvrijwillige tocht moeten meemaken naar het noorden, en van Roberts' proclamaties was een lustig vuur gemaakt, dat in de kille avond een aangename warmte had afgestraald.

Zo had Wessels dan het Vrijstaatse dorp bereikt, waar zich het Hollandse hospitaal bevond, en nadat hij zoveel weken de lyddietbommen van den vijand had getrotseerd, ontving hij thans een volle week verlof.

Het liep hem in deze week van alle kanten mee, en terwijl de stormklokken van de oorlog in het zuiden, het oosten en het westen luidden, had zijn stampend scheepke hier in dit Vrijstaatse dorp een stille, veilige haven gevonden. Dat hij Truida Uys, zijn verloofde, in welstand had mogen ontmoeten, was reeds geen geringe zaak, en het trof wel bijzonder, dat er zo pas nieuwe verpleegsters waren aangekomen, zodat Truida over meer vrije tijd kon beschikken dan anders.

Doch er was meer.

Daar de spoor- en telegraaflijnen naar de Transvaal nog gaaf en intact waren, stelde Louis zich onmiddellijk in verbinding met zijn broeders, die bij de kommando's in de Biggarsbergen waren. Van Wonderfontein ontving hij weliswaar geen tijding, maar dat kon ook moeilijk, want moeder Wessels met haar dochter Janske waren naar de Biggarsbergen gereisd, en van de Biggarsbergen ontving Louis de verrassende tijding, dat de gehele familie op komst was.

Zo geschiedde het dan ook.

't Is waar: de weduwe Wessels had veel moeite gehad, om haar zonen Kees en Karel los te maken van hun kommando, want de veldkornet liet de twee wakkere kameraden, die tot de dappersten van zijn veldkornetschap behoorden, slechts ongaarne vertrekken, maar deze moeder, die reeds zulke zware offers had gebracht in deze oorlog, kreeg meer gedaan dan een ander, en haar zonen gingen immers ook niet naar huis, maar verwisselden slechts van oorlogsterrein.

Ach, het was toch een blij en treffend wederzien, toen moeder Wessels met haar dochter Janske en haar zonen Kees en Karel aan het Vrijstaatse station uitstapte, en haar Louis, de kroon van haar leven, wenend om de hals viel! En Truida was bij die ontmoeting tegenwoordig — zij behoorde immers bij de familie!

Tromp stond op enige afstand, en wiste zich een traan uit de koele, blauwe ogen — ja, die Tromp had een warm, medegevoelend gemoed, al leek hij wat stroef, en over de lippen van den jongen jager kwamen woorden van liefde, vreugde en dankbaarheid.

O, uren van rust, van vrede, van liefelijke stilte, doorademd van de geur der onderlinge liefde — hoe kunt gij de harten verkwikken!

De familie Wessels genoot thans die uren, en zij genoot ze met volle, diepe teugen.

Door de vriendelijkheid van den kommanderenden Boerengeneraal was hun een apart huis ter beschikking gesteld, terwijl Blikoortje en Tromp gewoonlijk des avonds als gaarne geziene gasten kwamen gezelschen.

Jan Potgieter had er eigenlijk ook bij behoord, maar Potgieter had voor enige dagen verlof bekomen, om zijn vrouw en zijn kind, die onder het gastvrije dak van Wonderfontein een Pella hadden gevonden, te bezoeken, en zo was hij dan eergister reeds met de trein vertrokken.

Er was veel, heel veel te vertellen, en Karel zat dan gemeenlijk het dichtst bij zijn moeder, op een laag bankje, met de arm op haar schoot geleund, terwijl zijn hand in de hare rustte. Maar hij was ook haar jongste zoon, haar Benjamin, sinds Danie rustte in de schoot der aarde.

Karel sprak niet veel. Hij luisterde maar, als Kees verhaalde van de zware gevechten, die het ontzet van Lady-smith voorafgingen, toen de donder der marine-kanonnen en het gebrul der Long-Toms de bergen van Natal deden beven.

Kees zeide, dat hij het er zeldzaam had afgebracht, want hij miste niets dan het bovenlid van de linkerpink, maar hij verklaarde, dat Karel het er nog beter had afgebracht, want hem was slechts het rechter oorlelletje afgeschoten, dat toch voor niets diende dan voor pronk, zoals Kees beweerde.

Louis had echter toch nog het meeste te vertellen, en als hij des avonds, bij de brandende petroleumlamp gezeten, zijn ontmoetingen meedeelde, dan placht Truida tegenover hem te zitten, in de schaduw, terwijl haar ogen en haar hart hem volgden op al zijn gangen.

Zij leed met hem mede. Zij rilde bij de gevaren, die hij had te trotseren; zij had het willen uitgillen van angst,

toen hij daar in dat buitenvertrek die schrikwekkende nacht had moeten doorbrengen.

Haar ziel zegende dien trouwen, streeven Nederlander, die niet aan de haal ging in de grote nood, maar met zijn leven dekte, wat haar het dierbaarste was in dit aardse leven, en haar hart slaakte een juichkreet, toen Blikoortje redding bracht — o, dat Blikoortje, dat enig Blikoortje, dat nóóit versaagde

Het was zo'n recht gezellig, hartelijk gezelschap — één van zin en één van gevoelen in de grote zaak van vrijheid en recht!

Blikoortje maakte somwijlen een bedekte toespeling, dat Tromp spraakzamer was dan gewoonlijk, en dat Janske's mooie ogen de schuld er van waren, terwijl Truida nooit moede werd, om te luisteren naar de tochten van haar held en ridder.

Het gehele gezelschap luisterde steeds met de grootste aandacht naar Louis, maar Truida en moeder Wessels luisterden toch nog het scherpste. En als Louis het vertellen staakte, dan vleide Truida: „Toe, Louis, vertel nu nog iets; ik smEEK jou er om, Louis!” en dan kon hij het toch niet weigeren, al stelde hij zichzelf niet gaarne op de voorgrond.

Dan vertelde hij van zijn verkennerstochten, waarin aan de scherpzinnigheid, de vindingrijkheid en de koelbloedigheid van den Verkenner de hoogste eisen werden gesteld. Maar Louis Wessels was dan ook een Verkenner bij uitnemendheid, wiens grote, aangeboren speurtalenten zich in de harde school van de oorlog op de schitterendste wijze hadden ontplooid.

Ja, het waren heerlijke, zonnige dagen, die Louis Wessels doorbracht in dit Vrijstaatse dorp, en te snel, ach, te snel gingen ze voorbij! Maar het vaderland riep, en de jonge jager kende zijn plicht. Het kostte hem echter pijn om te

scheiden, veel pijn, en moeder Wessels en Janske en Truida waren niet minder bedroefd.

Moeder Wessels en Janske zouden weer vertrekken naar Wonderfontein, maar Truida zou voorlopig hier in het hospitaal werkzaam blijven.

„Misskien,” zei Truida: „misskien krijg ik een kans, om naar die slagvelde te gaan in die zuide, maar ik weet dit nie.”

Zo scheidten zij dan, en de koppen der paarden waren gericht naar het zuiden, waar de nieuwe strijd zou ontbranden.

Het hart van Tromp was bewogen, toen hij de gulle, vriendelijke Jans de hand drukte.

„Het jij nie een herinnering voor mij nie?” vroeg hij, en Janske nam de kleine Transvaalse kokarde van haar borst.

„Waar moet ze zit?” zei zij met zachte stem.

„Hier,” zeide hij: „want hier klop mijn hart.”

En meer zeide hij niet, want hij sprak gewoonlijk maar weinig. Zo bevestigde Janske dan de kleine kokarde op zijn borst, waar zij het kloppen voelde van zijn hart.

En toen scheidten zij.

Moeder Wessels staarde haar jongens na, die krachtige helden. En hare ziel riep tot God voor haar zonen, maar Truida's oog staarde den jongen jager na, en Janske zeide geen woord.

Zij was het bedroefdste van allen, en zij wist niet waarom. Toen keek Tromp nog eenmaal om; zijn blikken zochten Janske en vonden haar.

Zij wuifde met de hand, en zij groette met de ogen, die vol tranen waren.

En dan zag zij hem niet meer, want de ruiterschaar was achter de heuvelrand verdwenen.

En moeder Wessels was zeer bedroefd, en Truida ook.
Maar Janske was toch nog het bedroefdste van allen, en
zij wist niet waarom.

8. IN DE HINDERLAAG

Zwijgend trekt de lange ruitersstoet over het eenzame veld; uit de diepe ravijnen stijgen de witte dampen langzaam omhoog.

Er wordt niet gesproken, nauwelijks gefluisterd. De gespierde Basuto's drijven de muildieren, voor de kanonnen gespannen, aan met gedempte stem.

Het is nacht, en de kleine wolken drijven aan het hoge hemelgewelf langzaam voort als schepen op de oceaan, terwijl de maan thans stralend opgaat boven de donkere pieken van de Thabanchuberg. En fantastisch, geheimzinnig als een droom schuift de ruitersstoet voort over de eenzame steppe.

De ruiters met hun paarden werpen brede, grote schaduw over het veld, en de oprijzende stofwolken, duidelijk zichtbaar in het licht der maan, lijken op de donkere zwermen sprinkhanen, die de maisvelden kaal vreten.

Vooraan de spits van de stoet rijdt generaal Christiaan de Wet met zijn staf.

De generaal heeft daar straks de vierwielige rammelkast verlaten, en is in 't zâal gesprongen. Hij drukt de sporen in de zijden van zijn bles; sneller jaagt de ruitersstoet met losse teugels naar het zuiden, en de valkenogen van De Wet vliegen over het wijde, onmetelijke veld.

Hij zegt nauwelijks een woord, maar nu wendt hij zich plotseling tot Wessels en vraagt: „Weet jÿ het wis en zeker, Louis, dat ons hul daar sal vind?”

„Ja,” antwoordt Wessels, die geen kwartier geleden van de verkenning is teruggekeerd. „Ik is die Engelse zó dicht genader, dat ik die rook kon zien van hul wachtvuurs, en ik hoorde die gebries van hul paarde.”

„Waar zijn Blikoortje en Jan Tromp?”

„Ik het hul achtergelaat, om die bewegings van die vijand te bespied, maar hul sal spoedig hier zijn.”

De Wet antwoordt er niet op. Hij weet, dat er geen betere speurders zijn, en durft zich volkomen verlaten op Wessels' beweringen.

Hij drukt de lippen vaster op elkander, en maakt zijn slagplan reeds gereed. Want binnen twaalf uur zal er gevochten worden, dat er de vonken afstuiven!

Hij splitst in zijn gedachten reeds zijn leger; hij kiest reeds zijn stellingen — o, 't moet een overrompeling worden! zo'n machtige, verbijsterende overrompeling, waarvan hij het geheim schijnt te bezitten!

Hij zet zich vaster in het zadel. Er komt een lichtstraal der toekomstige zegepraal!

Het wordt koud. De ruiters duiken dieper weg in hun overjassen, en als schimmen en schaduwen glippen zij over het onmetelijke veld.

De bodem is nu veranderd. Er liggen talloze klipstenen. De kanonnen ratelen er overheen; de ammunitiewagens bonken er tegenaan, en de paarden slaan er vuur uit met hun ijzeren hoeven.

Louis Wessels heeft zich weer bij zijn veldkornetschap aangesloten, en rechts van de heirweg ziet hij een eenzame hoeve, waaruit een helder licht straalt, terwijl vóór het huis, dwars op de weg, die Wessels' burgers moeten passeren, een rijzige vrouw van middelbare leeftijd staat.

Zij staat daar met loshangende haren, in rouwgewaad, en haar wangen zijn bleek en ingevallen.

„Wees welkom, Afrikaners,” roept zij, „en verkwik jullie hier met brood en melk!”

Er ligt een woestheid in haar stem, die huivering wekt. maar op de wens van Vader Bezuidenhout houdt de klomp ruiters stil.

De grijsaard kent haar, de ongelukkige Martje, de weduwe van Malan.

Vóór de oorlog behoorde zij tot de gelukkigste vrouwen en moeders van Afrika — en thans?

De ruiters springen uit het zadel, en gedienslige Kaffers brengen brood en melk aan, totdat er niets meer over is.

De vrouw staat er bij met starre ogen, en zij roept: „Smaakt dit, jongens? Eet en drinkt, opdat jul sterk word, en die Rooinekke uitroeit van die Afrikaanse grond!”

En zij lacht — het is de woeste, zinneloze lach ener krankzinnige, die door merg en been gaat

De jonge jager kijkt een der Kaffers, die hier thuis behoren, vragend aan, en deze vertelt, wat er gebeurd is. 't Is spoedig verteld.

De drie zonen van weduwe Malan zijn in het gevecht gesneuveld, en haar man is hier op zijn eigen hoeve doodgeschoten. Hij was ziek; de soldaten wilden hem meenemen, en sleepten hem van zijn bed. Maar de vrouw kon dat niet aanzien, dekte hem met haar lichaam, en toen schoten de Engelsen hem dood — door het achterhoofd — in Martje's armen — en tot die prijs behield Martje Malan haar man.

Toen had de smart haar overstelpt. Er was iets gebroken in het tedere raderwerk, en er was geen helen meer aan.

Zo staat zij daar bij de Afrikaners met haar bleke, ingevallen kaken en met haar lange, loshangende, zwarte haren, de ogen brandend in de diepe kassen: het beeld van

een leed, dat niet te meten, en van een jammer, die niet te peilen is.

Met een krachtige greep neemt zij Louis bij de arm. Ook roept zij de anderen, en neemt hen mee naar een afgelegen, door een muur van klipstenen omringde ruimte.

Hier zijn vier grafheuvels, en zij plaatst zich tussen die grafheuvels.

„Daar lig hul,” roept ze: „mijn dierbare: mijn zoons, die ik met smart het gebaard, en mijn man, dien ik liefhad. Mijn kinders is geval in éne slag — door één lyddietbom — en mijn man is door die ellendelingen doodgeskiet, terwijl ik hom wou beskerm met mijn lijf. Het gij dit verstaan, Afrikaners? Hul is vermòord, alle vier, maar die láátste moord is die vreselijkste — zo wreek dan die moord!”

En terwijl zij spreekt, wordt haar stem heftiger, en haar bewegingen worden hartstochtelijker. Zij rukt aan haar lange, zwarte haren; zij wikkelt ze in haar huiveringwekkende overspanning om de vermagerde vingers, en zij schreeuwt het uit: „Zó sou ik hul dan wòrg, die moorde-naars, die mijn huisgezin het uitgemoord!”

Haar ogen branden als kolen vuur. Zij strekt de armen omhoog, en zij gilt het uit in de waanzin van haar smart: „Gij, ministers van Engeland met jou helpers — weest vervloekt! In jou zit en in jou staan — in jou gaan en jou lig — weest vervloekt!”

Zij gilt het uit; zij schreeuwt het uit; zij brult het uit, en dat waanzinnig gelaat blikte op naar de nachtelijke hemel, waar de sterren stil en vredig langs haar eeuwige banen schrijden.

Haar wangen zijn nog bleker geworden, en in haar ogen gloeit het vuur. Maar een grijsaard met zilverwitte baard is haar thans genaderd, en zijn gerimpelde handen op haar vermagerde schouders leggend, zegt hij: „Martje!”

Het is een stem vol teder medelijden, en in die oude ogen glinsteren tranen.

Met een ruk kijkt zij om.

„Is jij het, oom Bezuidenhout?” vraagt zij met geheel veranderde stem, alsof zij uit een droom vol wanhoop is ontwaakt.

„Ik is het,” zegt hij. „Die Heer ken jou jammer en ellende Martje — klaag Hom jou nood!”

Zij staart den spreker aan met ogen, die opnieuw beginnen te gloeien, en zij barst weer uit met die vroegere stem vol wanhoop: „Hul het mijn lieve jongens vermoord, en mijn man, dien ik liefhad! Hul het hom twee kogels door die achterhoof gejaag, die moordenaren! Ik het met mijn hande die grave van mijn dierbare gedelf, en bij elke handvol aarde, die ik omhoog brag, het ik geroep: Weest vervloekt, moordenaren!”

Maar de grijsaard gaat met zijn gerimpelde handen langzaam over dat door de waanzin gegeselde hoofd, en met de liefde van een vader zegt hij nog eens: „Die Heer ken jou jammer en ellende, Martje — klaag Hom jou nood!” En deze keer schijnt het vermanende en troostende woord, over de afgrond van de waanzin heen, haar hart te bereiken.

„Oom Bezuidenhout,” zegt zij, „bid voor mij!”

„Ik sal dit doen, Martje,” zegt hij: — „ik sal dit seker doen!”

* * *

„Wat zeg jij er van?” vraagt Kees aan Louis Wessels, als zij weer in het zadel springen, en de jonge jager, die de gedachten van zijn broeder raadt, zegt op zachte toon:

„Mij komt die wrake toe, spreekt de Heer, Ik zal het vergelden!”

„Ja,” zegt Kees met harde stem: „het is maar die vraag, hoe jij dit woord verstaat. Die Malan is vermoord, Louis, vermoord — vervloekt moog hul zijn, die moordenare!” En hij geeft zijn paard een ruk, dat het wild opsteigert.

Nu rijdt de ruitersstoet weer voort, en de nevenman van Vader Bezuidenhout kan zien in het heldere licht der maan, hoe de grijsaard zijn hoofd heeft ontbloot, en hoe hij de handen vouwt boven de losse teugels.

Hij bidt — hij bidt voor de waanzinnige vrouw.

En voort glijdt de ruitersstoet als een droom, als een geheimzinnige schaduw over het wijde veld. En de hoeven der paarden klepperen over de harde klipstenen, totdat de weke zandgrond is bereikt, waar ze smoren in het platgetrapte gras.

Links verheft zich een donkere, steile heuvel als een zwijgende reus, zijn langgestrekte schaduw over de weg werpend, die de ruitersstoet neemt, en rechts bevinden zich de strooien Kafferhutten, terwijl hun bewoners, gehuld in hun schapevachten, voor de ingang de vlugge ruiters naogen.

Midden in het veld wordt halt gehouden. De ruiters zadelen af, kniehalsteren hun paarden, en werpen zich neer op de harde grond, terwijl twee ruiters op dampende paarden naderen.

Het zijn Blikoortje en Jan Tromp.

Zij bevestigen Louis Wessels' rapport, en vullen het aan met de tijding, dat de vijand blijkbaar het plan koestert, te Sannahspost te kamperen.

Bij die tijding flikkert een nieuwe lichtstraal op, in De Wet's valkenogen.

Hij roept zijn staf bijeen, en de veldkaarten, goed bezorgd in een leren tasch, worden uitgespreid over enige planken op de grond. Een paar waskaarsen worden aangestoken, en bij dat zwakke licht bukken zich de gezichten der ge-

baarde kommandanten aandachtig over de verweerde kaarten.

Er worden tekens gezet; potloodschrappen gemaakt; de slag met al zijn kansen gewikt en gewogen.

Zeker, er zal vandaag gevochten worden, dat de vonken stuiven, en het oor van die waanzinnige vrouw zal de donder opvangen van het wrekende Afrikaanse kanon!

De vermoeide burgers, die in slaap zijn gevallen, worden gewekt. Zij weten niets van een aanstaand gevecht, want Christiaan de Wet houdt, bevreesd voor verraad, zijn plannen zo lang mogelijk geheim. Maar zij vermoeden, wat er gebeuren zal. Zij ademen het grote geheim in met de lucht, die hen omgolfte; zij lezen het van de zwijgende lippen van hun groten aanvoerder.

De geweren worden ter hand genomen, en het slot nagezien. De kanonnières onderzoeken hun vuurmonden, en laten de olie druppelen in het mechanisme, terwijl het vermoeden van de naderende strijd de traagsten de slaap uit de ogen jaagt.

En voort glijdt de ruitersstoet als een droom, als een geheimzinnige schaduw over het wijde veld.

In het westen duiken thans flikkerende lichten op; het zijn de lichten van Bloemfontein.

De ogen der Vrijstaters wenden zich een ogenblik in die richting, want het is hun stad, hun hoofdstad, thans overheerst door het geweld van den vijand, en treurend bij de neergehaalde Oranjevlag.

Doch Tromp ontrolt op dit ogenblik de Vrijstaatse vlag, de Oranjevlag, en terwijl haar banen met macht en glorie ruisen boven het kommando, dat de smaad van Bloemfontein zal wreken, geven de ruiters hun paarden de sporen, en het gaat voorwaarts, in volle galop, den vijand en de dag tegemoet.

Reeds verkondigt de dag zijn komst, en als de krijgsmacht

halt houdt, worden boven de oostelijke heuvels de eerste lichtstrepen zichtbaar.

Snel wordt het leger in tweeën gesplitst, en terwijl de grootste helft onder Andries Cronjé en Piet de Wet een omtrekkende beweging maakt, legt de kleinste helft — vierhonderd man onder de persoonlijke leiding van Christiaan de Wet — zich in de droge bedding der Koornspruit in hinderlaag.

De droge bedding der Koornspruit is de opgestelde fuik. Het is de eenvoudigste fuik, die zich denken laat, doch in haar eenvoudigheid is zij onovertreffbaar, en terwijl Andries Cronjé en Piet de Wet den vijand moeten voortdrijven in de richting der fuik, zal Christiaan de Wet haar openhouden.

Nu weten de burgers het, dat er zal gevochten worden, en naarmate de gloed van de morgen hoger stijgt aan de oostelijke hemel, nadert het ogenblik van de strijd.

Jan Potgieter voelt een lichte huivering door zijn leden gaan; dat doet de koude van de kille morgen en de spanning van het ogenblik. Alle manschappen, ook de dappersten, voelen iets van die lichte huivering vóór het gevecht — het onzekere van de naaste toekomst, van de rijzende dag werpt zijn schaduw in de harten.

De grijze Bezuidenhout roept zijn makkers bijeen.

„Laat ons bidden!” zegt hij ernstig, en het gehele veldkornetschap knielt met hem neer in de droge bedding der spruit.

„Wij willen het aangezicht des Heeren zoeken,” zegt hij, „voordat wij de dood zien van aangezicht tot aangezicht,” en als de burgers weer oprijzen van hun knieën, zegt Louis Wessels met bewogen stem: „Ik heb Vader Bezuidenhout nog nooit zo gelovig horen pleiten 'op Gods beloften als heden.”

Maar het is ook het laatste gebed van Vader Bezuidenhout.

Want als hij straks nog eens de lippen beweegt, dan is dit geen gebed meer, maar een dankend Hallelujah, opstijgend uit een ziel, die haar Hallelujah nasnelt naar de hemelse hoogten

De burgers, verscholen in de droge bedding der Koornspruit, richten zich plotseling op, want uit de wijde verte komt het doffe geluid van het eerste kanonschot, dat de slag van Sannahspost inluidt.

Louis, Blikoortje en Tromp klauteren met apenvlugheid tegen de hoge, klippige rivieroever op, en neerbukkend in het struikgewas, zien zij in de eerste stralen der morgenzon een groot Engels konvooi naderen.

Het konvooi kruipt moeilijk voort over het golvende veld; de eerste wagens zijn reeds dicht genaderd. De Verkenners horen hun gebons tegen de klippen, die over het veld verspreid zijn; de lange zweepslag beweegt zich boven de brede koppen der ossen, en de eerste wagen daalt thans langzaam de glooiende stoep af naar de drift, de overgang door de Koornspruit, waar de Boeren in hinderlaag liggen. Thans heeft er iets buitengewoons plaats.

In de drift gekomen, nadert een Boer den voerman, neemt de leidsels van hem over, en ment de wagen naar de overkant der spruit.

De voerman is zo verbijsterd, dat hij slechts met het hoofd knikt en zegt: „Yes, yes!”

En zoals het met de eerste wagen gaat, zo gaat het met de tweede met de derde met de tiende De Engelse voerlieden zijn met stomheid geslagen vanwege de kalmte, de bedaardheid, waarmede zij worden ingerekend, en niemand hunner denkt er aan, de volgende wagen te waarschuwen.

Om de vastgesloten lippen van Christiaan de Wet plooit zich een haast onmerkbaar glimlach, — o, 't is een prach-

tige fuik, die hij hier heeft opgesteld. Afrika heeft nog nooit een mooier fuik gezien! De ossenwagens volgen elkander op met de regelmatigheid der ijzeren schepbakken van een zandbagger, en uit de verte dondert het kanon van Andries Cronjé en Piet de Wet, dat de wagens en de Khaki's aandrijft naar de zeldzame fuik

Louis Wessels en de anderen zijn weer beneden in de drift, maar Blikoortje is opnieuw omhoog geklauterd naar de oostelijke oeverrand, om zich in het kreupelhout te verschuilen.

Van uit zijn schuilhoek ziet hij thans, na tamelijk lang gewacht te hebben, een cavalerie-officier stapvoets op zijn bruine naderen. De officier rijdt naast het konvooi, er op lettend, dat het zijn geregelde voortgang heeft, terwijl hij doorrijdt tot aan de hoge oeverrand in de nabijheid van het kreupelhout, waar Blikoortje op de loer ligt.

De oever is steil en met struikgewas bedekt, wat den officier belet, om te zien, wat er in de rivierbedding en in de drift plaats heeft. Maar de overkant kan hij goed waarnemen. Hij ziet de ossenwagens langzaam opkruipen tegen de stoep, en zich aan de overkant, rechts en links in twee trossen splitsen.

In het eerst verwondert hij zich over de splitsing, maar bij rijper nadenken is er voor die verwondering toch weinig grond. Generaal Broadwood, de opperbevelhebber der Engelse krijgsmacht, heeft die splitsing vermoedelijk bevolen, om het konvooi beter te doen opschieten.

De officier laat het oog weiden over de omtrek, die zich thans baadt in de volle glans der morgenzon, terwijl in de verte de witte rookpluimen der Bloemfonteinse waterwerken statig omhoog kronkelen.

Hij bekijkt zijn arm — hij ontdekt een scheur in zijn wapenrok. Een Afrikaanse doornstruik draagt er zeker de

schuld van, en de officier, die van mooie kleren houdt, vindt het erg jammer.

Hij ergert zich om die scheur — ja, de mens kan zich om een nietigheid, om een beuzeling ergeren — maar op dit oogenblik wordt zijn aandacht krachtig afgeleid, want een jonge, nauwelijks volwassen Boer staat vóór hem, grijpt met de éne hand de teugel, en met de andere hand de revolver op het voorhoofd van den officier richtend, roept hij: „Handen omhoog!”

Met de grootste verbazing kijkt de officier uit het zadel op den jongen Vrijstater neer. Is hij uit de lucht komen vallen of als een paddestoel plotseling uit de grond gerezen? Hij ziet er in zijn gehavende plunje, met die ongekamde haren en dat ongewassen gelaat uit als een jonge Italiaanse struikrover, en in zijn gehele optreden verraaft hij dezelfde vermetelheid.

Doch wat weerhoudt den Engelschen officier, om zo'n brutalen slungel de hersenpan te kloven?

Hij schijnt het werkelijk te willen doen — reeds tast de hand naar het gevest van de lange ruitersabel. Maar Blikoortje treedt nog een stap dichterbij, en roept, de vinger aan de trekker van het vuurwapen leggend: „Handen omhoog — ik waarschuw u voor de laatste keer!”

Wat moet de officier doen?

Deze jonge Boer ziet er naar uit, zijn bedreiging uit te voeren. En terwijl de kapitein nog aarzelt, naderen reeds andere Boeren, en in zijn hart komt er een vaag besef op, dat de Engelse krijgsmacht bezig is, in de gevaarlijkste ratteklem te lopen, die er denkbaar is.

De kapitein is zijn leven nog niet moede, wis en zeker niet, en al stijgt hem van woede, ergernis en schaamte het bloed naar de wangen, de handen gaan toch omhoog.

Onder de kleine groep Boeren, die thans naderen, bevindt zich Christiaan de Wet.

Hij licht even de flaphoed op voor den officier, die uit het zadel is gestegen, en zegt op zijn korte, bondige manier: „U wordt door een grote overmag omsingel, mijnheer, en uw manskappe kan nie ontsnap nie. Om menschenlevens te spaar, moet u hul vraag, zich over te geef zonder strijd.”

Hij bedoelt met die manschappen de twee eskadrons cavalerie, die als dekking het langgestrekte konvooi volgen. De kapitein knikt bevestigend met het hoofd.

„Ik zal terugkeren naar mijn manschappen,” antwoordt hij: „en hun gelasten, zich over te geven.”

Tromp is getuige van deze woorden, en stampt met zijn grote ruitlerlaarzen vol ergernis op de grond.

„Mij de hals af,” roept hij met harde stem: „als die Khaki zijn woord gestand doet! Hij zal ons bedriegen — hij zal ons bedriegen op een geméne manier!”

De officier is intussen weer te paard gestegen.

„Ik vertrouw op uw woord,” roept De Wet hem nog na: „als u 't breekt, schiet ik u dood.”

Met ingehouden adem kijken de Boeren de bewegingen van den kapitein na, en Tromp kan zijn spanning nauwelijks verbergen.

„Hij zal u bedriegen, Generaal!” zegt hij tot Christiaan de Wet.

Maar De Wet geeft er geen antwoord op. Zijn ogen volgen den kapitein, en hij neemt het geweer van de schouder.

De officier heeft thans de twee eskadrons cavalerie bereikt, en spreekt blijkbaar met hen.

Wat hij zegt, is natuurlijk niet te verstaan, want de afstand is daarvoor te groot, maar plotseling rukt de cavalerie haar paarden om, en jaagt weg.

„Dat wist ik wel,” roept Tromp: — „o, dat wist ik wel!”

Maar De Wet blijft kalm, en zijn valkenblikken hebben

den woordbreukigen officier geen ogenblik uit het oog verloren. Hij doet een paar stappen voorwaarts, legt dan aan en geeft vuur.

En de Engelse kapitein heeft zijn laatste rit gedaan, want de kogel van Christiaan de Wet vindt hem, en veegt hem uit het zadel.

De generaal had het immers gezegd: „Ik vertrouw op uw woord; als u 't breekt, schiet ik u dood.”

Terwijl de transportwagens langzaam voorthotsen over de glooiende stoep naar de bedding der Koornspruit, en een voldoende aantal burgers in die bedding aanwezig was, om de welkome buit over te nemen, waren andere burgers omhooggeklauterd tegen de klippige rotswand, en lagen met de vinger aan de trekker van het geweer, op een kwartier afstands van Blikoortje, verscholen in het kreupelhout. Het is toch een zenuwspannend ding, dat lijdelijk wachten! „Die kanse staan mooi,” zei Jan Potgieter, en dat was waar. Maar de kansen van de oorlog zijn wisselend, en wie kon met zekerheid beweren, dat generaal Broadwood de opgestelde fuik niet had ontdekt, en reeds zijn tegenmaatregelen had genomen, om aan de Boeren het lot te bereiden, dat zij den Khaki's hadden toegedacht?

„Het wordt hier vervelend!” zei een blonde reus, oprijzend van zijn knieën.

„Ik lig me hier te verbijten,” meende zijn nevenman, die tot het gilde der zenuwachtigen behoorde. „De bedekking van 't konvooi moest reeds in onze macht zijn, maar ze hebben zeker onraad gemerkt en de plaat gepoetst.”

„Lig nie zo te raas nie,” zei een derde, die achter den zenuwachtige lag: „alles sal reg kom, kerel!”

Het gesprek verstomde nu, en de Boeren lagen weer te wachten. De derde spreker van zoëven kreeg een ondeugende plooi om zijn mond, brak een lange grashalm af, en

kittelde er den zenuwachtige mee achter de oren.

„Weg, vlieg!” zei deze, met de grote hand naar de denkbeeldige vlieg slaande. Maar de andere makkers merkten het geval, en schaterden het uit.

En het werd weer stil.

Plotseling echter rezen de mannen, als door een elektrische schok getroffen, overeind.

„Nou komt het!” meende de reus, recht op zijn voeten springend.

Er gebeurde echter niets — het was slechts een kanonschot geweest, zwaarder dan zoëven, maar toch uit de wijde verte.

Met een zucht van teleurstelling vlijden zich de burgers weer neer in het struikgewas. En zij wachtten opnieuw, want Christiaan de Wet had bevolen, geen schot te lossen, voordat hij het alarmschot had gevuurd.

Doch thans hoorden zij de knal van het geweerschot. Het klonk als een felle zweepslag door de lucht — het was het schot, dat den Engelsen kapitein uit het zadel sloeg.

De Boeren springen overeind, en aanstonds ontbrandt de strijd in al zijn kracht, in zijn woede, in zijn wilde razernij. Een batterij van generaal Broadwood tracht stelling te nemen en af te haken ter verdediging van het konvooi, maar het vuur der Boeren verplettert de paarden vóór de kanonwagens, en de manschappen bij hun vuurmonden.

Vijf kanonnen vallen de Boeren in een stoute aanloop in handen, en op het gelaat van Kees Wessels, die ruim drie maanden geleden de bestorming der tien kanonnen bij Colenso heeft meegemaakt, komt de glans der zegepraal, als hij de hand op één der stom geworden vuurmonden legt.

Maar het zesde kanon is nog niet afgehaakt, en zijn bespanning — drie paar sterke paarden — razen, zonder

voerman, de vuurmond achter zich aanslingerend, in wilde angst over het slagveld.

Tromp, wiens ogen op dat zesde kanon waren gericht, kijkt thans verbaasd om, want hij hoort een schelle stem, die plotseling uitklinkt boven de donder van de slag, roepen: „Goed zo! Skiet hul dood! Vermorzelt hul, die moordenaars!”

En met een zekere verbijstering ziet hij de weduwe Malan. Haar loshangende haren fladderen in de wind, en zij heft de magere armen, die op saamgestrengelde touwen gelijken, op naar de hoge, blauwe hemel, die thans licht beneveld is door de kruiddamp van de slag, en zij schreeuwt het uit met ontzettende kracht: „Verpletter hul, almachtige God — verpletter die moordenaars!”

De Hollander is vol deernis met de diep ongelukkige vrouw, en vriendelijk zegt hij: „Hier is jou plek nie, vrouw — ga naar die achterhoede!”

Maar zij schudt met een woeste beweging de zwierende haren, en in die diepe, van blauwe kringen omgeven kassen branden de ogen als vuur, als zij roept: „Ik ga nie heen nie — hiër wil ik wees!” En met een ijzingwekkende onverschilligheid trotseert zij de rondschuifelende kogels. Zij ziet een kleine hoogte en bestijgt ze. Haar lange gestalte schijnt nog te rijzen, en een woeste, triumferende schaterlach gaat over haar bleke, uitgeteerde wangen, als zij ziet, hoe de Khaki's bij hopen, als door een onzichtbare bliksemstraal geveld, neertuimelen.

„Braaf gedaan!” gilt zij boven het noodweer uit van de slag: „wakker gedaan, Afrikaners!”

Haar ogen zwerven over het slagveld heen, en zij zien met een huiveringwekkende voldoening het Engelse bloed opdampen van het slagveld.

Plotseling springt zij van haar hoogte af. Zij wijst met de uitgestrekte arm naar de wagentros, en dan rent zij er

heen, in haar zwart rouwgewaad, met grote sprongen. De kogels fluiten haar om de oren, maar zij schijnt ze te bezweren met het gewuif van haar handen. Een lyddietbom valt voor haar voeten, maar zij springt er overheen. Oom Bezuidenhout, Potgieter, Tromp en Blikoortje zijn haar gevolgd — het andere deel van Wessels' veldkornetschap is bij de veroverde kanonnen — en bereiken de wagentros, terwijl de Boeren en Engelsen er reeds handgemeen zijn geworden.

De Engelsen hebben de bajonet op het geweer gezet, om de Boeren aan het koude staal te spiesen, maar de Boeren vinden die manier van vechten gruwelijk. Zij zullen den vijand, als het niet anders kan, met de geweerkolf de hersens inbeuken, maar hem doodsteken als een wild beest — neen, dat kunnen ze niet!

De lange, zilverwitte baard van Vader Bezuidenhout is wijd zichtbaar, en de grijsaard heeft juist aangelegd op een soldaat, die hem bedreigt met de bajonet, maar vrezend voor zijn leven, de handen thans omhoog steekt.

Onmiddellijk laat de grijsaard het geweer zakken, want hij is een der barmhartigsten onder de barmhartigen, en nooit heeft hij een Engelsman neergeschoten, of er ging een wee door zijn eigen ziel.

Op dit oogenblik echter, terwijl hij het geweer van zijn tegenstander in ontvangst wil nemen, voelt hij een vlijmende pijn in de rug, en een ander soldaat, die vlak achter hem staat, drijft hem de scherpe bajonet tussen de schouderbladen in het lichaam.

De stoot is met zo'n woede toegebracht, dat de punt van de bajonet van voren uit de borst te voorschijn komt, en Vader Bezuidenhout zijgt met een zware zucht neer tegen het achterwiel van een ossenwagen.

Niemand heeft in het woedende gevecht van man tegen man het voorval gezien behalve Tromp, want deze stond

op het ogenblik, dat Vader Bezuidenhout de dodelijke steek ontving, met het gelaat naar hem toegekeerd.

Het is een moord geweest, een laffe moord, daar de soldaat, die de bajonetstoot deed, zag, hoe Bezuidenhout het leven van zijn tegenstander spaarde, en diens wapen in ontvangst nam. En juist van dit ogenblik maakte hij gebruik, om den grijsaard te vermoorden.

De Hollander is helaas niet in staat geweest, de moord te verhinderen, maar wat hij niet kon verhinderen, dat zal hij toch wreken, en de moordeenaar valt door zijn hand. De scherpe ogen van de waanzinnige vrouw hebben intussen den ouden Bezuidenhout zien vallen, en zij ijlt met heftige gebaren op hem toe.

„Ik sal jou wreek, Oom; ik sal jou wreek!” roept ze met gillende stem.

Zij rukt den stervenden soldaat, die door de hand van den Nederlander viel, het geweer uit de verstijvende handen, en legt aan op een Engels officier, die met hooggeheven sabel aan het hoofd van een kleine troep soldaten komt aanstormen.

Zij geeft vuur, maar zij mist. Zij gaat vijf pas vooruit, en vuurt nog eens.

De officier tuimelt voorover als een dronken man, komt met een ruk weer overeind, slaat dan achterover en blijft onbewegelijk liggen.

„Die is voor mijn man,” roept ze; „nu sal ik mijn lieve jongens wreek!”

Nog driemaal vuurt zij, snel achteréén, met het geweer, waarop de bajonet nog bevestigd is, doch nu is de laatste kogel verschoten, en zij werpt het geweer tegen de grond, terwijl haar gelaat is overstroomd door bloed, veroorzaakt door een schot, dat haar hoofd heeft geraakt.

Maar zij weet het niet. Zij voelt het niet. En haar starre ogen zijn gericht op de verbijsterende woede van de strijd:

op de voertuigen, die door de bommen worden uiteengeslagen; op de paarden, die over hun strengen springen, en in hun razende pogingen, om te ontkomen, worden verpletterd door de granaten; op de ammunitiewagens, die als knetterende vuurgarven in de lucht worden geslingerd, terwijl het geloei der van angst rillende ossen over het slagveld ruist als het gebeuk der branding in de storm.

De Boeren zijn op dit punt overwinnaars gebleven, en de strijd heeft hier uitgewoed.

En ook de razernij der diep beklagenswaardige vrouw is nu ten einde.

„Ik het mijn man en mijn drie lieve jongens gewreekt!” zegt ze: „doch wie geef hul mij terug?”

En uit de ogen, die als vuur hebben gegloeid, staart een ziel vol ontroostbare droefheid.

Zij nadert de groep, die zich om den stervenden grijsaard heeft gevormd.

Jan Potgieter is naast hem neergeknield, zijn hoofd steunend, terwijl Bezuidenhout met de rug tegen het achterwiel van de ossenwagen leunt. Tromp staat erbij in stil gepeins, en Blikoortje met zijn van stof en zweet bedekt gelaat leunt zwijgend op zijn geweer, terwijl een droeve wolk heengaat over zijn vrolijke, moedige ogen.

De grijsaard leeft nog, en ziet Martje naderen.

„Arm kind,” fluistert hij: „arm kind!”

Het bloed, dat haar gelaat heeft overstroomd, is neergedruppeld op haar rouwgewaad, en er worden rode plekken zichtbaar op haar zwart kled.

„Water, Martje!” zegt Vader Bezuidenhout, en Martje haalt water.

Zij bukt zich over den stervende heen, en laaft hem, terwijl het steunt en snikt in haar keel.

Doch Vader Bezuidenhout merkt het niet meer, want de nevelen des doods dalen neer tussen hem en de omstanders.

Het droevige gelaat van het moedige Blikoortje, de vastgeknepen lippen van Jan Tromp, het troostende woord van Jan Potgieter en de met bloed bevlekte haren van de ongelukkige Martje — het verdwijnt, het lost zich alles op in die zware nevelen

Maar uit de nevelen des doods klinkt de zegezang van den grijzen Christen: „Ik heb de goede strijd gestreden — Hallelujah — Amen!”

En met een laatste inspanning van zijn wijkende levenskrachten sluit Vader Bezuidenhout de leden boven de brekende ogen.

Tromp en Potgieter nemen den dode behoedzaam op, en dragen hem weg naar de schaduw van een grote doornstruik.

Martje is hen stil gevolgd; zij knielt bij den dode neer, en vat zijn handen. Er komt een geluid uit haar keel als het gegorgel van het water, dat, tussen enge dammen geperst, een uitweg zoekt, en het water gorgelt, en het water breekt de dam Die brandende ogen, die in geen weken een traan hebben geplengd, vullen zich met tranen, en snikkend en weeklagend knielt zij daar neer.

Hebben de ammunitiewagens, die als reuzenfakkels opvlamden, de duisternis verhelderd van haar nacht, of heeft de dood van Vader Bezuidenhout, die voor haar steeds een vaderlijk vriend is geweest, de macht van de waanzin gebroken?

Een dokter van het Rode Kruis komt voorbij.

Hij tikt haar vriendelijk op de schouders en zegt: „Kom vrouw, ik sal jou verbind; jij is gewond.”

Zij bukt zich over den dode, kust hem op de gesloten ogen en gaat mee, gedwee als een lam.

Doch plotseling blijft zij staan — bij een lijk. Zij staart er op met wijd opengesperde ogen — herinnert dat gezicht aan het gelaat van haar man of van een harer lieve jon-

gens? In die ogen begint weer de eigenaardige starheid te branden van het verbijsterd verstand, en de furiën van de waanzin grijpen haar opnieuw, de diep ongelukkige vrouw!

De dokter tracht haar tot kalmte te brengen, maar het is tevergeefs. Hij wil haar met zacht geweld van het slagveld voeren, maar zij rukt zich los met wilde gebaren, en rent terug, opnieuw het slagveld op.

